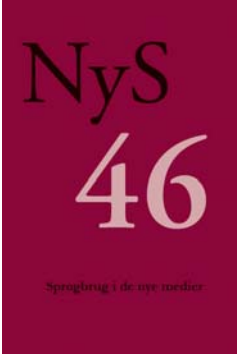

NyS

Titel:	Om sammenhængen mellem sprogvvalg og kommunikativ rækkevidde på Facebook	
Forfatter:	Astrid Westergaard	
Kilde:	<i>NyS – Nydanske Sprogstudier</i> 46, 2014, s. 172-208	
Udgivet af:	NyS i samarbejde med Dansk Sprognævn	
URL:	www.nys.dk	

© NyS og artiklens forfatter

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre NyS-numre (NyS 1-36) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Om sammenhængen mellem sprogvalg og kommunikativ rækkevidde på Facebook

ASTRID WESTERGAARD

FLERSPROGET SPROGBRUG PÅ FACEBOOK

Igennem de seneste år har kommunikation på nettet tiltrukket sig stor interesse blandt sprogforskere verden over (f.eks. Androutsopoulos 2007, 2013). I Tyskland har der været fokus på en sammenligning mellem mundtlig og skriftlig sprogbrug samt den måde, hvorpå der skrives på nettet. I denne artikel ligger fokus på en kvalitativ, lingvistisk undersøgelse af flersprogedes sprogbrugsmønstre i internetkommunikation. Herved adskiller nærværende undersøgelses fokus sig fra mere sociolingvistisk orienterede undersøgelser (se f.eks. Androutsopoulos 2013). Målet med artiklen er at udvikle og anvende en analysemodel, der skal muliggøre både sprogstrukturelle og pragmatiske analyser af flersprogede data i medialt og konceptionelt¹ forskellige interaktionssituationer. For at kunne udføre de konkrete analyser af de indsamlede data gøres der rede for de overordnede sprognormer i informanternes makrogruppe, det tyske mindretal i Sønderjylland. Det vil blive undersøgt, hvordan disse normer omsættes, når de unge agerer sprogligt på Facebook: Hvor afviger informanterne fra makro- og mikrogruppens regler for mundtlig sprogbrug, når de skriver på Facebook? Hvornår er det 'tilladt' at skrive sønderjysk på Facebook, og hvornår er det ikke? Hvornår anvender informanterne elementer fra mere end én sprogkode i samme ytring, og hvornår gør de ikke? Ud fra analyser af makrogruppens overordnede sprognormer og sprognormerne i den enkelte mikrogruppe skal de unge flersprogedes sprogbrug på Facebook analyseres: Hvorfor agerer de unge flersprogede Facebookbrugere sprogligt som de gør på Facebook? Med udgangspunkt i egne data præsenteres derudover en model til analyse af flersproget sprogmateriale i de nye medier.

Koch & Oesterreicher (2007) præsenterer en teori, der sætter det medie, en tekst produceres i, over for afsenderens underliggende konception for udformningen af beskeden. Det *konceptionelle* aspekt dækker, uafhængig af sprogets mediale realisering, over et kontinuum af forskellige diskurspragmatiske muligheder i et sprogligt udtryk. Det kan være aspekter som kommunikationssituation, samtaledeeltagere, sproglige strategier, valg af varietet mv., som har indflydelse på den konkrete stil, en ytring udformes i. Teorien baserer sig oprindeligt på sprogvarieteter, der ikke har noget med elektronisk kommunikation at gøre, men ifølge Koch & Oesterreicher er teorien anvendelig til analyse af sprogdata produceret i de nye medier, da særligt de nye medier åbner op for at anvende talesprogsnære interaktionselementer inden for det skriftlige medie. Kommunikationen på eksempelvis internetportalen Facebook er grafisk og udføres bl.a. på skrift, hvorimod den interpersonelle nærhed – man er ’venner’ på Facebook – kendetegner konceptionel nærhed og lægger op til interaktion med mundtlige træk (Westergaard 2013).

Westergaard (2013) viser, at det ikke er nok blot at skelne mellem konceptionel mundtlighed og skriftlighed, når sproglige data fra f.eks. Facebook skal analyseres, da de forskellige Facebook-kategorier (statusopdateringer, beskeder på andres vægge, samtalebidrag) har forskellige funktioner. Jeg vil argumentere for, at det enkelte bidrags funktion har indflydelse på sprog- og modusvalg og på samtalepartnernes forståelse og etablering af sproglige normer. Skrevet sprog i de nye medier kan ikke blot undersøges ud fra en analyse af den underliggende konception, men Koch og Oesterreichers teori må udvides med både en sociolingvistisk og en mere mediespecifik dimension.

Inspireret af Koch & Oesterreicher (2007) om forholdet mellem et kommunikationsmedie og et budskabs konception vil jeg analysere indsamlede flersprogede skriftlige data fra Facebook fra et igangværende projekt om forholdet mellem mundtlighed og skriftlighed i sprog- og varietetsvalg i computermedieret sprog. Informantgruppen består af 17 18-25-årige fra det tyske mindretal i Sønderjylland². I denne artikel anvender jeg data fra 8 deltagere, som har sønderjysk som førstesprog og tysk som andetsprog.

Jeg vil argumentere for, at der i informanternes statusopdateringer på Facebook ses en mere normkonform sprogbrug, og at en normkonform sprogbrug sikrer et muligt bredt publikum. Ved normkonform sprogbrug skal i denne sammenhæng forstås en sprogbrug, der er tilpasset det makrosamfund, som afsenderen er en del af – og som statusopdateringen er rettet imod.

Over for disse data står de mere personlige beskeder³ eller bidrag til samtaler. Her ses et bredt spektrum af forskellige data, der både omfatter flersprogede data indeholdende f.eks. kodeskift, men også beskeder skrevet på sønderjysk eller tysk. Og selvom makrosamfundet er det samme for alle informanterne, så er informanternes individuelle sprogbrug i de mindre grupper på Facebook forskellig fra sprogbrugen i f.eks. statusopdateringer og afviger også fra den overordnede makrosprognorm. Sociolingvistiske analyser af de enkelte grupper skal give en forståelse for etableringen af små individuelle *communities of practice* (Wenger 1999; Eckert 2000).

PROJEKTBEKRIVELSE

Projektet 'Flersprogethed mellem mundtlighed og skriftlighed'⁴ støttes af det tyske forskningsråd DFG og har været i gang siden 2009. Det omfatter sprogbrug af to- og tresprogede unge fra to sprogsamfund i hhv. det tyske og det danske mindretal i det dansk-tyske grænseområde (Fredsted 2014).

Projektets hovedformål er at analysere brugen af både åbenlyse og skjulte⁵, tilsigtede og ikke-tilsigtede sproglige kontaktfænomener på grænsefladen mellem forskellige mundtlige og skriftlige registre, stilarter og genrer. Det skal undersøges, hvordan mundtlige og skriftlige varieteter interagerer med hinanden, og hvordan de skriftlige data på Facebook, i e-mails og sms'er afviger fra mere formelle skriftlige data som f.eks. ansøgninger eller skriftlige skoleopgaver. Hvor og hvilke mundtlige træk finder vi i skriftlige data, og hvordan er de skriftlige data forskellige fra hinanden?

Informanterne er unge i alderen 18-25 år fra de to regionale mindretal. I alt omfatter projektet 64 informanter. I denne artikel præsenteres data fra 8 informanter fra det tyske mindretal. Det tyske mindretal er

historisk et kulturelt mindretal. Og da der ikke er tale om et decideret sprogligt mindretal, er familiesproget i mange familier sønderjysk. Højtysk betragtes som kultursprog og er dermed det tyske mindretals 'institutionssprog'. Det er en del af mindretallets officielle sprognorm, at der i officielle sammenhænge tales tysk, og at tysk sprog og kultur formidles og vedligeholdes via de tyske institutioner, som f.eks. skolerne og børnehaverne. Ligeledes er der i institutionerne et krav om at holde sig inden for ét basissprog⁶.

Familiesprog og skole- eller mindretalssprog er kun i sjældne tilfælde identisk og kun få medlemmer fra det tyske mindretal er simultant flersprogede med to L1. De fleste informanter opfatter således sig selv som tresprogede med sønderjysk som L1⁷, tysk som L2 og rigsdansk som L3⁸. Og også ud fra et kommunikativt perspektiv kan der argumenteres for at anse hhv. sønderjysk og rigsdansk som to forskellige sprog, da særligt østdanskere ofte har vanskeligheder ved at forstå sønderjysk.

Rigsdansk bliver hovedsagelig anvendt som skriftsprog. Mange af informanterne har altså et førstesprog (sønderjysk) uden tilsvarende skriftsprog.

De indsamlede data viser, at kodevalget i uformel mundtlig kommunikation kan forudsiges. Således snakker informanterne altid sønderjysk med andre informanter, der har sønderjysk som førstesprog. De snakker tysk med tysktalende jævnaldrende, og rigsdansk forekommer i de indsamlede data slet ikke som mundtligt basissprog i samtaler med jævnaldrende, der har sønderjysk som L1. Westergaard (2008: 431ff) finder ligeledes fælles overordnede normer og regelsæt for uformel mundtlig kommunikation, der gør sig gældende for en stor del af de unge i det tyske mindretal.

Projektet bygger på en række forskellige sproglige data. De skriftlige data består af mere formelle skriftlige tekster og omfatter f.eks. gymnasiestile, ansøgninger og universitetsopgaver på både dansk og tysk. Den teksttype, der er indsamlet som formelt skriftlige data, er en teksttype, hvor det forventes, at informanterne har gjort sig umage med at være sprogligt 'korrekte', og hvor det forventes, at de tilstræber en konceptionelt skriftsproglig stil. Disse data suppleres med en række mere uformelle skriftlige teksttyper. Som sammenligningsgrundlag er

der indsamlet private e-mails, sms, chat og data fra de pågældende informanternes Facebook-profiler, fordi jeg har en forventning om, at informanterne i disse teksttyper vil anvende en mere talesprogsnær stil (Westergaard 2013).

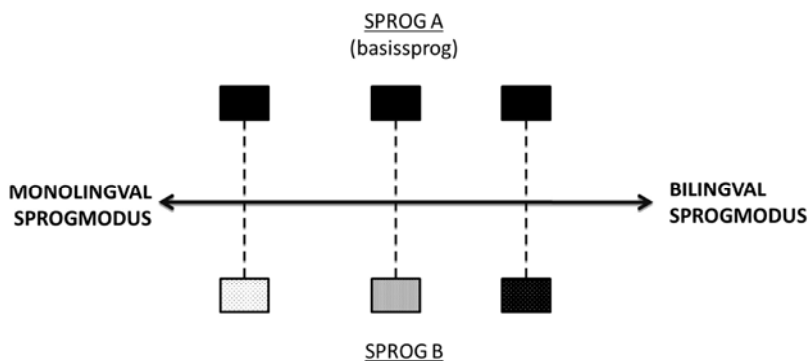
Over for de skriftlige data sættes både mere formelle mundtlige data i form af interviews med informanterne og uformelle mundtlige data i form af optagelser af gruppesamtaler af mindre informantgrupper. For stilistisk at få så uformelle gruppesamtaler som muligt er informanterne i forvejen valgt ud som grupper af venner. Det er derfor også primært chatlignende Facebook-opslag i vennegrupper, der danner sammenligningsgrundlag for de mundtlige samtaler.

Datasammensætningen giver mulighed for udarbejdelse af individuelle sprogprofiler og for et dybtgående kendskab til den enkelte informants sproglige kompetencer inden for de forskellige varieteter, både mundtligt og skriftligt. Herudover har en del af informanterne deltaget i en tidligere undersøgelse (2004–2006) af flersproget sprogbrug og det tyske mindretals overordnede sprognormer, så der er opnået en meget omfattende viden om både informanternes individuelle sprogbrug, men også om makrosamfundets overordnede sprognormer – altså mindretallets ’typiske’ sprogbrug både på skrift og i mundtlig tale (Westergaard 2008).

FLERSPROGETHED OG SPROGMODUS

Grosjean (2001: 2–3) beskriver sprogmodus som en given grad af aktivering af en bilingvals sprog og sprogproduktionsmekanismer på et bestemt tidspunkt. Han gør rede for et situativt kontinuum, hvor den flersprogede kan bevæge sig fra en monolingval sprogmodus til en bilingval sprogmodus – alt efter samtaledeltagere og situation. I den monolingvale sprogmodus deaktiveres det ene sprog mest muligt, hvorimod taleren i den bilingvale sprogmodus vælger et basissprog, der efter behov kan suppleres med sproglige elementer fra vedkommendes andet eller andre sprog, f.eks. i form af kodeskift, lån eller konvergenser⁹, se figur 1.

FIGUR 1: SPROGMODUS, EFTER GROSJEAN (2001: 3)

Den bilingvales sprog står over for hinanden som rektangler på en lodret akse. Det enkelte sprogs aktivering er markeret ved udfyldning af disse rektangler forstået således, at jo mørkere en rektangel, dvs. et sprog, er, desto højere er aktiveringsgraden. Sprogmodus er vist ved en bevægelse på den vandrette akse, hvor to rektangler forbindes med en stiplede linje. Alt efter graden af aktivering af sprog B vil modus være mere mono- eller bilingval. Sprog A vil altid være det sprog, der har højest grad af aktivering, og det vil være basissproget i en given sammenhæng. Sprog B derimod vil altid have en lavere grad af aktivering, også i en bilingval sprogmodus. For en bilingval sprogbruger betyder dette, at vedkommende dels vil have

evnen til at opretholde en samtale på hvert af sine to eller flere sprog, dels kunne skifte mellem sprogene i en samtale, så valg og fordeling af sprog får en betydning, der kan være enten rettet mod situation og samtalepartner eller være udtryk for en bestemt funktion og betydning. (Fredsted 2012: 208)

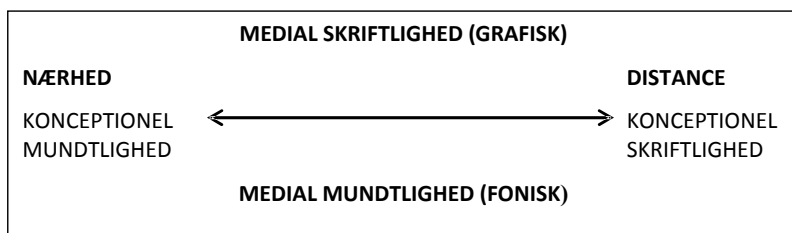
Grosjeans model er en beskrivelse af en bilingval persons forskellige sproglige muligheder i en given situation¹⁰. Projektdeltagerne har ressourcer til frit at vælge på et kontinuum mellem en udpræget mono- eller bilingval modus (se figur 4 i afsnittet *Flersprogethed, kommunikativ rækkevidde* ...). Typisk vælger de en monolingval modus, når dette er forventet, f.eks. i samtaler med monolingvale personer eller i mere formelle sammenhænge som i skoleopgaver o.l. En mere bilingval modus

vil som regel blive anvendt i samtalsituationer med andre bilingvale med samme sprogkombination, her alt afhængig af hvilke gruppein-terne normer for eventuel bilingval sprogbrug, der er gældende i den pågældende kommunikationssituation. En bilingval sprogmodus ses oftere i talt sprog, men er også at finde på skrift i f.eks. de nye medier på nettet.

MELLEM MUNDTLIGHED OG SKRIFTLIGHED

Koch & Oesterreicher (1985, 1994, 2007) introducerer i deres teori om 'mundtlighed' og 'skriftlighed' en model til analyse af sprog ved hjælp af en klassificering af den enkelte ytringsform. De skelner mellem *konceptionel* mundtlighed og skriftlighed på den ene side og *medial* mundtlighed (fonisk) og skriftlighed (grafisk) på den anden side. En konceptionelt mundtlig ytring vil bære præg af talesproglig stil og skulle ifølge Koch & Oesterreicher udtrykke interpersonel nærhed, typisk f.eks. brug af dialekt eller ungdomssprog. En konceptionelt skriftlig ytring derimod kendetegnes ved skriftsproglig stil og vil være præget af sproglig distance. Dette findes som regel f.eks. i officielle dokumenter, ansøgninger mv. (Koch & Oesterreicher 2007: 349). Forholdet mellem konceptionel mundtlighed og konceptionel skriftlighed, mellem nærhed og distance skal ifølge Koch & Oesterreicher ses som et kontinuum med to yderpoler, hvorimellem forskellige grader af konceptionel mundtlighed og skriftlighed er mulige (se figur 2).

FIGUR 2: KONCEPTION OG MEDIALITET, EFTER KOCH & OESTERREICHER (1994: 588)

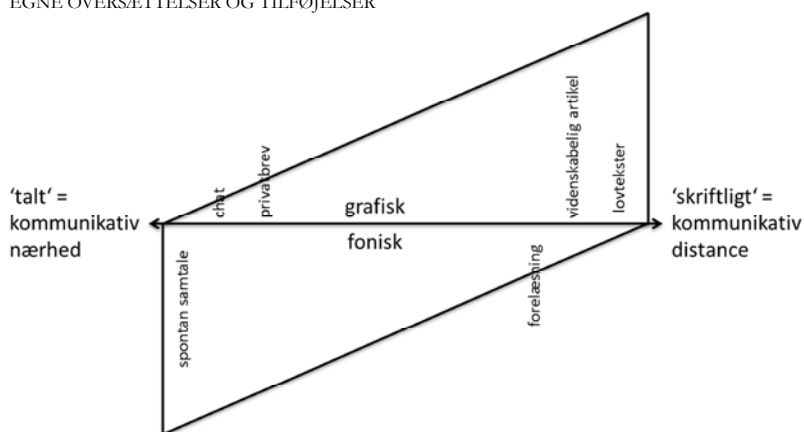
Medialt er der to valgmuligheder, enten anvendes det mundtlige eller det skriftlige medie. Medial mundtlighed dækker derved over en fonisk

realisering af sprog, altså *tale*, hvorimod medial skriftlighed dækker over en grafisk realisering af sprog, nemlig *skrift*.

Det viser sig, at der i de enkelte kommunikationsformer ofte vil være overensstemmelse mellem konceptionel og medial mundtlighed eller skriftlighed, således at talt sprog sædvanligvis også vil være konceptionelt mundtligt, mens skrevet sprog har en tendens til også konceptionelt at være udformet i skriftlig stil (Koch & Oesterreicher 2007). Fuldstændig overensstemmelse mellem konception og medie findes typisk ved yderpolerne på Koch & Oesterreichers kontinuum (se figur 3).

Ifølge Koch & Oesterreichers mediale model er der også kommunikationsformer, hvor denne overensstemmelse ikke er givet. Koch & Oesterreicher gør rede for, hvordan en videnskabelig forelæsning på trods af sin mundtlige præsentation kan være udformet konceptionelt skriftligt. Det private brev, den private e-mail eller chatten vil derimod være medialt skriftlige, men i forskellig grad indbyde til brug af konceptionelt mundtlige elementer. Denne indbyrdes relation af medie og konception bliver særligt tydelig ved et medieskift, når en skrevet tekst læses op, eller når mundtlig tale skrives ned (Koch & Oesterreicher 2007: 349).

FIGUR 3: NÆRHED OG DISTANCE, EFTER KOCH & OESTERREICHER (2007: 349-350), MED EGNE OVERSÆTTELSER OG TILFØJELSER

Y-aksen i modellen figur 3 kan fortolkes som en frekvensakse. Således vil der ifølge Koch & Oesterreicher være flere grafiske tekster, der er præget af konceptionel skriftlighed, end der vil være grafiske tekster,

der er præget af konceptionel mundtlighed. Omvendt forventer Koch & Oesterreicher en større mængde foniske ytringer, der er præget af en konceptionelt mundtlig end af en konceptionelt skriftlig stil.

Koch & Oesterreicher kobler ud fra en kommunikationsteoretisk betragtning begreberne 'nærhedssprog' og 'distancesprog' til deres mediale model. Nærhedssproget vil ifølge Koch & Oesterreicher være konceptionelt mundtligt, hvorimod distancesproget ofte er konceptionelt skriftligt (se figur 3). Der er dog særligt i forbindelse med kodevalg, f.eks. mellem dialekt og standardsprog ikke nødvendigvis sammenfald mellem sproglig distance og konceptionel skriftlighed, da valg af standardsprog frem for dialekt i en medialt mundtlig samtale nemt kan opfattes som distanceret, men alligevel ikke vil være konceptionelt skriftligt.

Ifølge Koch & Oesterreicher (1985) vil kommunikationssituationen være afgørende for, om en sproglig ytrings konception er mundtlig eller skriftlig, om der vil være tale om nærheds- eller distancesprog. Kommunikative parametre, der er knyttet til nærhedssprog og konceptionelt mundtligt sprog, er dialogiske situationer, samtalepartners indbyrdes fortrolighed, face-to-face-kommunikation, emnefrihed, spontanitet o.l. Distancesprog opstår derimod i situationer, hvor samtalepartnerne er fremmede for hinanden, i monologisk sprog, når samtalepartnerne er adskilt i tid og rum o.l. Analysen af sproglige ytringer med henblik på at fastslå en ytrings underliggende konception sker ud fra de sproglige strategier, der er anvendt. Konceptionelt mundtligt sprog vil ifølge Koch & Oesterreicher bl.a. typisk være kendetegnet ved en større foreløbighed. Det vil være mindre informationstæt, kompakt, integreret, komplekst, planlagt og elaboreret end konceptionelt skriftligt sprog.

Denne adskillelse kan både gælde inden for et sprog, f.eks. rigsdansk, hvor der skelnes imellem forskellige registre f.eks. talesproglig stil, der svarer til sproglig nærhed vs. skriftsproglig stil, der if. Koch & Oesterreicher sammenholdes med sproglig distance. Der kan dog også være tale om en adskillelse af dialekt og standardsprog, hvor det typisk vil være dialekten, der betegnes som mundtlig og derved udtrykker interpersonel nærhed, hvorimod standardsproget, der som regel også vil stå for skriftsproget, anses for mere distanceret. Endvidere kan modellen

anvendes til beskrivelse af flersprogede situationer, hvorved taleren ved sprogvvalg kan signalisere nærhed eller distance, f.eks. kontaktvarietet eller flersproget modus vs. monolingval modus (Grosjean 2001; Koch & Oesterreicher 2007: 363).

Koch og Oesterreichers model øger altså forståelsen for, hvordan forskellige kommunikative parametre som kommunikationspartnerens forhold til hinanden og forskellen mellem offentlig og privat kommunikation o.l. influerer på hinanden, og for hvordan disse kommunikationsbetingelser gengives i den konkrete sproglige ytring. I modellen dækker termen *medie* dog blot over den reelle mediale omsætning af den sproglige handling, der enten kan bestå af lydelementer (fonisk) eller af grafiske elementer (skrift).

MEDIUM OG MEDIALITET

Koch og Oesterreicher (1985, 1994, 2007) skelner i deres model følgende ikke imellem de egentlige kommunikationsmedier forstået som konkrete materielle hjælpemidler til gengivelse af sprog over en rumlig distance. Sådan et kommunikationsmedie kan være en bog, en avis eller f.eks. en computer eller mobiltelefon (Dürscheid 2003: 3). Koch & Oesterreicher (2007: 359) påpeger, at det vil være tilstrækkeligt også at analysere de nyeste kommunikationsformer og diskurstraditioner ud fra deres kategorier som medialt mundtlige eller medialt skriftlige, da også disse enten vil benytte sig af et akustisk princip, altså vil være foniske, eller af et visuelt princip og derved være grafiske. Genren *chat* fremhæves som et godt eksempel til netop at påvise nærhedssproglige træk i en medialt skriftlig gengivelse af sprog.

Der *Chat* ist sogar eines der schönsten Beispiele dafür, dass im graphischen Medium eine relative, [...] Annäherung an dialogische, spontane Nähesprachlichkeit möglich ist. (Koch & Oesterreicher 2007: 359)

Dürscheid (2003) tager denne diskussion op og skelner i sin artikel om mediekommunikation på et kontinuum mellem mundtlighed og skriftlighed derfor mellem begreberne medium og medialitet og foreslår

brugen af 'medialitet' som substantiv for Koch & Oesterreichers adjektiv 'medial', når det er selve kommunikationsformen, der betegnes.

Selve kommunikationsformen bestemmes udelukkende ud fra tekst-eksterne og situative aspekter som f.eks. antal af kommunikationspartnere o.l., og den vil være afgørende for, om en teksts sproglige udformning vil være konceptionelt mere mundtlig eller skriftlig. Termen 'medium' kan således fortsat anvendes til at beskrive det egentlige kommunikationsmedie.

Denne definition viser sig at være nyttig, når tekster lagt ud på de 'nye medier' skal analyseres, da det muliggør en skelnen mellem den mediale gengivelse af sprog på den ene side, og en nuanceret betragtning af de forskellige kommunikative medier og deres indflydelse på sprog- og registervalg på den anden side.

PRÆSENTATION AF DATA

I det følgende præsenteres de indsamlede data fra Facebook. Data er mangfoldige og består både af monolingvale, bilingvale og dialektprægede data. Fokus i denne artikel er ikke sprogstrukturelle analyser af sprogbrugen i gruppen af Facebook-brugere, men brugskonteksten af de forskellige sproglige og flersproglige realiseringsmuligheder på Facebook. Det vil blive undersøgt, hvorfor de sproglige muligheder anvendes så uensartet i en gruppe af informanter, der stammer fra samme sproglige makrosamfund, og som har de samme varieteter som valgmuligheder til interaktion – både i mundtlig og skriftlig sprogbrug. Ved udvalg af eksemplerne er der lagt vægt på, at informanterne har sønderjysk som første sprog.

Makrogruppen defineres som det tyske mindretal i Sønderjylland. Som beskrevet i projektbeskrivelsen er der en række regler og normer for den officielle sprogbrug samt sprogvalg i det tyske mindretal. Højtysk er det tyske mindretals 'institutions- og kultursprog', og tysk sprog og kultur formidles og bevares via mindretallets institutioner. Det forventes inden for makrogruppen, at både børn og voksne taler tysk inden for disse rammer. Sønderjysk (og til en vis grad rigsdansk) er også accepteret som gruppesprog i det tyske mindretal. Dog er anvendelsesområdet et andet. En dansk kode, som regel sønderjysk, er

almindelig i uformelle situationer som f.eks. private samtaler i et lukket forum. Blanding af sprogkoder er i officielle sammenhænge ikke velset. Ifølge egne observationer forekommer *insertions*¹¹ dog umarkeret og ukommenteret i mere private samtaler. Sprogblandinger i form af spontane¹² konvergenser eller låneoversættelser forekommer meget sjældent og er ofte markeret (Westergaard 2008).

Disse overordnede sprognormer overtages til en vis grad i de forskellige mikrogrupper. De informanter, hvis data er udvalgt til præsentation her i artiklen, kan betragtes som én mikrogruppe med mange fælles træk. Typisk har de udvalgte informanter sønderjysk som førstesprog. Tysk er informanternes andetsprog og rigsdansk deres tredjesprog. Ud fra analyser af skriftlige opgaver har deltagerne en alderssvarende kompetence på både rigsdansk og tysk. Informanternes foretrukne officielle skriftsprog er ifølge interviewene rigsdansk og analyser af formelle skriftlige data (stile og hjemmeopgaver) viser, at de skriver dette både nuanceret og relativt fejlfrit. I officielle skriftlige opgaver forholder informanterne sig til makrogruppens overordnede normer for kodevalg og sprogbrug. Kodeskift forekommer ikke. En officiel skriftlig tekst formuleres enten på rigsdansk eller tysk.

Informantgruppen kan beskrives som en afgrænset aldersgruppe fra det tyske mindretal, der har samme sproglige forudsætninger og i grove træk også har samme uddannelsesmæssige baggrund. Informanternes mundtlige interaktionssprog og sprogvvalg viser mange ligheder inden for gruppen. Der er altid tale om en sprogbrug med et klart basissprog, og informanterne viser en stor sproglig loyalitet over for sønderjysk (se også afsnittet *Analyse af samtalebidrag ...*).

Det giver mening at betragte den del af informantgruppen, der har sønderjysk som L1 som én mikrogruppe, når den mundtlige sprogbrug skal beskrives, da følgende kendetegn gør sig gældende i alle gruppeoptagelser. Det primære kommunikationssprog i mundtlig tale er sønderjysk, ofte kombineret med en bevidst brug af tyske *insertions*. Disse *insertions* indgår uden tøven og kommenteres ikke af samtalepartnere fra gruppen. Kodeskift mellem sønderjysk og rigsdansk forekommer ikke. Sproglige konvergenser har en lav frekvens, og eventuelle sproglige konvergenser eller låneoversættelser produceres hovedsageligt som skjulte konvergenser¹³ eller låneoversættelser (jf. gruppesamtaler og

deltagerobservationer). På undersøgelsestidspunktet har disse informanter ifølge egne udsagn (interview) kun få rigsdansktalende venner. De fortæller desuden, at de snakker tysk med deres tysktalende venner. Analyser af informanternes sprogpraksis viser, at der i tysk tale kun sjældent forekommer *insertions*, og at eventuelle konvergenser eller låneoversættelser heller ikke her forekommer som pragmatisk relevant sprogmateriale.

Disse oplysninger gør det forventeligt, at informanterne vil anvende tysk til at kommunikere med tysktalende venner på skrift og rigsdansk, når der kommunikeres med enten rigsdansk- eller sønderjysktalende venner på skrift, da rigsdansk med sit normerede skriftsprog og sin fastlagte ortografi både tidsmæssigt men også i forhold til at formidle et entydigt budskab er den mest effektive løsning på skrift: Sønderjysk mangler ikke kun en fastlagt ortografi til at skabe entydighed med, også de mange homofone ord samt den musikalske accent er svære at omsætte entydigt ortografisk, hvorved der nemt kan opstå misforståelser (Fredsted 2003).

Følgende eksempel fra Facebook viser ortografiske udfordringer, når det sønderjyske [o mɔvən] (i morgen) skal gengives på skrift. Problemet opstår ved en improviseret skriftlig version af det sønderjyske ord for 'morgen' [mɔvən], nemlig ”mån”. Den foreslåede version accepteres ikke af de andre samtaledeltagere. Den fortolkes humoristisk som en skriftlig gengivelse af det sønderjyske ord for 'måne' [mɔ:n]. Som alternativ skriftlig version foreslås formen ”morn” (se også Fredsted 2014).

Eksempel fra Facebook: Ortografiske udfordringer på sønderjysk

Ellen: Ska do æjnle døjfes igen no?

Jakob: ja. mæ øl.

Ellen: æ ka gøj det! vinne vil do gern ha det ska gøjes?

Jakob: o **mån**?

Simon: ha do en **mån**?

Jakob: de ha do da

Ellen: æ æ bortset fra det et jæm o **morn**

Ellen: [Skal du egentlig døbes igen nu?]

Jakob: [ja. Med øl]

Ellen: [jeg kan gøre det! Hvornår vil du gerne have det skal gøres?]

Jakob: [I **morgen**]

Simon: [har du en **måne**?]

Jakob: [det har du da]

Ellen: [jeg er bortset fra det ikke hjemme i **morgen**]

Som supplement til optagelser af mundtlige samtaler samt officielle skriftlige tekster er der blevet indsamlet data fra Facebook. Disse data er blevet indsamlet over en periode på ca. 2 år (fra november 2009 frem til januar 2012). I månederne november 2009 og marts 2010 er al informanternes væg-kommunikation på Facebook blevet indsamlet. I de resterende måneder er Facebook-profilerne løbende blevet besøgt, og sprogmateriale af interesse for undersøgelsen er blevet indsamlet selektivt. Der er herved opnået et godt kendskab til de unges sproglige Facebook-vaner og deres online sprogbrug. Af særlig interesse for undersøgelsen er sprogmateriale, der afviger fra makronormerne for skriftsprog og sprogmateriale fra mikrogrupper, der enten afviger fra den medalt mundtlige sprogbrug eller fra den medalt skriftlige sprogbrug i andre mikrogrupper.

Analysen af de unges Facebook-data viser ikke nogen orientering imod en fælles overordnet norm for sprogvvalg og sprogbrug som det ses i mundtlig tale. Dataanalyser viser, at der er en sammenhæng mellem aktivitetstype på Facebook og valg af sprog og kommunikationsstrategier. Hvordan denne omsættes i den enkelte samtale, er ikke til at forudsige. Man kunne forvente brugen af rigsdansk som skriftligt hovedkommunikationssprog i dansksprogede beskeder, men dette udebliver.

Analyserne lægger op til en diskussion af, hvad de forskellige Facebook-funktioner bruges til i de enkelte kommunikationssituationer, og hvilken betydning de forskellige Facebook-funktioner har for sprogvvalg, modusvalg eller varietetsvalg.

De data, der anvendes til de efterfølgende analyser, er udelukkende data fra Facebook, som er slået op enten som statusopdateringer eller vægbeskeder, altså data, alle 'Facebook-venner' kan se ved at klikke ind på en pågældende profil.

DATAANALYSE

Klikker man ind på den enkelte informants Facebook-profil, så finder man i de fleste tilfælde flersprogede data. Der er både monolingvale beskeder og opdateringer på tysk, dansk, engelsk og sønderjysk. Der er flersprogede beskeder med *insertions*, *konvergenser* eller regulære kodeskift mellem rigsdansk, tysk, engelsk og sønderjysk, som fremkalder lige så sprogligt mangfoldige svar og kommentarer.

I denne sammenhæng må 'genrebegrebet' overvejes. Det er ikke nok blot at se 'Facebook' som en genre inden for internetkommunikation, men snarere som et mediant rum med mulighed for stor konceptuel varians (se fx også Koch & Oesterreicher (2007: 359) om e-mailen). Facebook-brugeren vil afhængig af kommunikationsformål og interaktionspartner gøre brug af forskellige diskursstrategier. Koch & Oesterreichers model alene kan ikke forklare de forskelle, vi finder, når vi sammenligner sprogbrugen i statusopdateringer på Facebook med sprogbrugen i private beskeder. Koch & Oesterreichers model udvides derfor med en sociolingvistisk dimension, der muliggør at analysere det enkelte sproglige bidrag mere nuanceret.

Inden for sociolingvistikken er der bred enighed om den antagelse, at personlige forhold vil have en indflydelse på sprogvalg, valg af stil, valg af varietet osv. Penelope Eckert (2000) overtager sociologen Etienne Wengers (1999) begreb *community of practice* som et lingvistisk redskab, der betegner de praksisser, hvor sproglige normer og social betydning rekonstrueres. Dette giver mulighed for at analysere sprog, kodevalg, sproglige normer og deres sociale betydning i meget små, lokale grupper. Den enkelte gruppe kendetegnes netop ved fælles normer for den specifikke sprogbrug i en given situation og deltagergruppe samt ved en sproglig adskillelse fra andre smågrupper inden for samme overordnede sprogsamfund. Normerne i den enkelte mikrogruppe kan stilles over for makrogruppens, her det tyske mindretals, officielle sprognorm.

Det viser sig at være nødvendigt at dele Facebook-data op i to kategorier: 1) statusopdateringer og 2) kommentarer, beskeder, samtalebidrag, stilet til en lokal modtagergruppe. I begge kategorier finder vi kommunikation præget af konceptuelt mundtligt træk, men jeg vil

vide, at både sprogvvalg, måden at kombinere sprog på og måden at agere på inden for en bilingval modus er meget forskellig i de to kategorier.

Jacquemet (2010) introducerer termen *transidiomatic practices*, hvorved han referer til den globale brug af de nye medier og deres enorme globale rækkevidde samt de sproglige valg, der træffes. Han bygger på teorien om *communicative practices* (Hanks 1996). Her tilføjes de lingvistiske analyser den fornødne sociopragmatiske dimension. Denne bør indeholde en analyse af talernes semiotiske forståelse, deres indbyrdes magtforhold og sproglige ideologier. Jacquemet refererer til Hanks' (1996: 230) hypotese om, at eventuelle sprogbrugsmønstre, den tilgængelige sprogkode og indeksikalitetsstrategier er nødvendige, hvis en fortolkning af de reelt producerede sprogformer skal kunne forklares ud fra et socialt defineret forhold mellem de forskellige samtaledeeltagere (Jacquemet 2010: 62).

Jacquemets term *transidiomatic practices* (2010: 62) adskiller sig fra begrebet om den kommunikative praksis ved at den ikke blot skal dække over face-to-face-samtaler, men også skal kunne omfatte samtaler, der ikke længere er territorialt defineret (f.eks. ved det sted, samtalen finder sted). Han foreslår derfor brugen af *transidiomatic practices* til at beskrive den kommunikative praksis i transnationale grupper, hvor interaktion er præget af brug af forskellige sprog, og hvor kommunikative koder anvendes simultant inden for forskellige kommunikative kanaler, både lokalt og globalt. *Transidiomatic practices* forstås som den reelle digitale flersprogede sprogbrug anvendt af talere, der ikke er forbundet i tid og rum (Jacquemet 2010: 62–63).

Tilbage til opdelingen af Facebook-data i de to overordnede kategorier. Ud fra en forståelse for *transidiomatic practice* bliver det muligt at foretage sociopragmatiske analyser af, hvorfor og hvordan informanternes kodevalg og sprogbrug i statusopdateringerne afviger fra deres sprogbrug og kodevalg i de mere lokale og intime beskeder, og hvilke forskellige hensyn de tager i forbindelse med valg af sprogkode og -modus i hhv. statusopdateringer og private beskeder.

Analyse af statusopdateringer

Tabel 1 giver en oversigt over sprogvælget i statusopdateringerne i de indsamlede data. 86 % af alle indsamlede statusopdateringer er skrevet

på et standardsprog (dansk, tysk eller engelsk) med en skriftlig sprognorm og er monolingvale. Over halvdelen af statusopdateringerne er skrevet på rigsdansk.

En forklaring på denne monolingvale og ortografisk standardiserede sprogbrug i statusopdateringerne må gives ud fra den funktion, en statusopdatering har på den enkelte brugers Facebook-profil. Statusopdateringer er på undersøgelsestidspunktet synlige for alle Facebookvenner og er derfor synlige for personer, der tilhører flere forskellige sproglige grupper og netværk. Det forekommer i de indsamlede statusopdateringer ikke, at afsenderen markerer en eller flere bestemte ønskede modtagere for opdateringen (ved f.eks. at 'tagge' deres navne) for på den måde at markere, at statusopdateringen henvender sig til en bestemt modtager eller en bestemt modtagergruppe.

TABEL 1: OVERSIGT OVER SPROGVALG I STATUSOPDATERINGER

Tysk	Dansk	Sønderjysk	Blandet dansk/tysk	Engelsk	Ikke-leksikalsk (hmm, ...,)	Blandet dansk eller tysk med engelsk
26	67	3	6	8	4	3
22 %	57 %	2,5 %	5 %	7 %	3,4 %	2,5 %
Statusopdateringer i alt: 117						

Det forekommer i de indsamlede data heller ikke, at de analyserede statusopdateringer indholdsmæssigt kan kategorises som 'intime' eller 'private'. Det er derfor nærliggende at søge en forklaring på sprogbrugen i statusopdateringernes kommunikative rækkevidde som det dominerende element ved valg af sprogkode. Det er indlysende at slå en 'global' information op på et sprog, der er tilgængeligt for så mange modtagere som muligt, eller at målrette sit sprogvalg mod en bestemt modtagergruppe (se statusopdatering 3).

En informant forklarer sin sprogbrug på Facebook i en statusopdatering:

Statusopdatering 1

Ich freue mich auf morgen!! :D Ich gehe auf eine deutsche Schule, wo ich mit meinen Mitschülern deutsch spreche. Das ich mich aufs WE [Wochenende] bzw. auf morgen freue hat mit denen etwas zu

tun, also poste ich es auf deutsch. Hätte es mit Dänen etwas zu tun, poste ich es auf dänisch. Und dasselbe mit englisch.

[Jeg glæder mig til i morgen!! :D Jeg går i en tysk skole, hvor jeg taler tysk med mine klassekammerater. At jeg glæder mig til weekenden hhv. i morgen, har noget med dem at gøre. Derfor poster jeg på tysk. Hvis det havde noget med danskere at gøre, poster¹⁴ jeg på dansk. Og det samme med engelsk.]

En monolingval sprogmodus inden for et standardsprog virker som et oplagt valg til statusopdateringer, som statusopdatering 2 og 3 viser. Begge opdateringer stammer fra samme informant.

Statusopdatering 2: er fucking¹⁵ blevet optaget på kons i århus til september!!!!!!!!!!!! :D fatter det slet ikke..

Statusopdatering 3: heute krass feiern!!!! :D
[feste for vildt i dag!!!! :D]

Eksemplerne viser, at en monolingval modus og valg af et normeret skriftsprog ikke er ensbetydende med en konceptionelt skriftlig sprogbrug, men at der også i statusopdateringer ofte er tale om en konceptionelt mundtlig sprogbrug. Sprogvalget afhænger også her formentligt af den formodede eller intenderede modtagergruppe. Rigsdansk som i statusopdatering 2 er både tilgængeligt for venner fra det tyske mindretal, og for dialekt- og rigsdansktalende venner fra flertalsbefolkningen. Det er i denne sammenhæng dermed det sprog, der har størst kommunikativ rækkevidde. Informanten modtager kommentarer og lykønskninger på både rigsdansk, tysk og sønderjysk fra personer både fra og uden for det tyske mindretal.

I statusopdatering 3 er den intenderede modtagergruppe ifølge deltagerobservationer gymnasievenner, som informanten skal feste sammen med. Sproget skal her formentligt have størst mulig rækkevidde inden for denne gruppe – og da alle på det tyske gymnasium forventes at forstå tysk, men ikke nødvendigvis er så stærke på rigsdansk (der er en gruppe elever, der bor på den tilknyttede kostskole, en del af disse stammer fra Tyskland og er ikke del af det egentlige tyske mindretal),

må tysk anses for det kommunikativt mest effektive sprog i denne situation (jf. også statusopdatering 1).

Valg af en dobbelt monolingval modus forekommer i 7,5 % af de registrerede statusopdateringer og øger i mange tilfælde den kommunikative rækkevidde yderligere. Sprogskiftet forekommer i alle tilfælde efter en afsluttet frase eller sætning, og ofte vil der være en indholdsmæssig sammenhæng mellem de to fraser, f.eks. en genoptagelse eller uddybelse af indholdet, se statusopdateringer 4 og 5.

Statusopdatering 4: Ab gehts nach Thailand :D Sidste station paa turen!

Statusopdatering 5: Son scheiss man!!! Hvad skal jeg nu bruge det til ??!! :(

I statusopdatering 4 henviser den danske tilføjelse til statusopdateringen, 'sidste station på turen', til lokaliteten i den tyske frase, nemlig Thailand. Thailand er den sidste station på turen. I statusopdatering 5 er der tale om brok over samme situation, først på tysk, derefter på dansk. Heller ikke i statusopdateringer 4 og 5 ser vi, hvad Koch & Oesterreicher (1985) ville referere til som konceptionelt skriftligt sprog.

En nærmere analyse af de få statusopdateringer på sønderjysk viser, at disse reelt ikke er statusopdateringer, der er henvendt til alle informantens Facebook-venner, men at de er målrettet mod en bestemt og mere lokal gruppe af venner. Statusopdatering 6 giver ikke mening uden forudgående viden om gårsdagens fest og alkoholindtag. Den er henvendt til venner, som har kendskab til den nyligt overståede Tønder-Festival. Statusopdatering 6 er en 'tak for sidst'-kommentar, og tilhørsforhold til den lokale gruppe vægter tilsyneladende højt og er dominerende ved valg af sprog.

Statusopdatering 6: tak få i go folkens! æ æ total fær i pump...

Den flersprogede forfatter i et transnationalt rum som Facebook kan forvente både mono-, bi- eller multilingvale modtagere (med forskellige sproglige forudsætninger) for hver af sine statusopdateringer. Samtidig har vedkommende også selv forskellige sprogkoder til rådighed til

at formulere sig i. De flersprogede sprogbrugere vælger alligevel ofte ortografisk normerede sprog til statusopdateringerne, evt. tilpasset en større mikrogruppe af modtagere, som i statusopdatering 3. Den høje frekvens af monolingvale statusopdateringer og statusopdateringer med intersententielle sprogskift mellem to eller flere standardsprog svarer til en forholdsvis normkonform sprogbrug og tyder på, at informanterne med både valg af sprogkode samt grad af mono- eller dobbelt monolingval modus tilstræber entydighed og stor kommunikativ rækkevidde. Denne sprogbrug svarer i høj grad til makrogruppens overordnede forventning om, at skriftsprog enten er rigsdansk eller tysk (eller engelsk). Den svarer også til mindretallets norm om, at sprogskift i talt sprog finder sted mellem ytringer eller sætninger, afhængig af hvem der er modtager for et budskab.

Sprogbruken i statusopdateringerne afviger fra de officielle normer for skriftsprog ved, at der ikke generelt anvendes en konceptionelt skriftsproglig stil, eller at den anvendte sprogmodus skal være monolingval.

Analyse af samtalebidrag, kommentarer og beskeder på Facebook-vægge

Samtalebidrag, personlige kommentarer eller beskeder på informanternes Facebook-vægge ser sprogligt anderledes ud end statusopdateringerne. Dette skyldes sikkert, at personlige beskeder og kommentarer er tænkt som et bidrag til en samtale, hvorimod statusopdateringer *kan* lægge op til en efterfølgende samtale, men ikke nødvendigvis skrives med den intention. Der er altså tydeligvis forskellige hensyn, der gør sig gældende ved valg af sprogkode i en personlig og personbunden besked, end der er i en statusopdatering. I de personlige beskeder finder vi i høj grad en individuel modtagerorientering ved valg af sprogkode, og i mange tilfælde svarer valget af sprogkode til, hvad jeg har observeret informanterne gøre i mundtlige samtaler.

Sprogvalget synes ligetil, når man skal skrive sammen med venner, man ville tale tysk med. Men hvilken sprogkode skal man vælge, når man ønsker privat og intim nærhedssproglig kommunikation med sine sønderjysktalende venner? Informanterne står her over for det dilemma, at de for deres førstesprog, deres nærhedssprog – og netop det

sprog, de oftest vil anvende i mundtlig kommunikation – mangler et *formelt* skriftsprog.

Dette løser informanterne på forskellig vis. Nogle informanter vælger det normerede skriftsprog, rigsdansk, til at repræsentere sønderjysk på skrift, andre vælger at skrive på sønderjysk. I besked 1 er det således svarene og kommentarerne til Jakobs¹⁶ statusopdatering, der viser den adressatororienterede sprogbrug. Selve statusopdateringen er slået op på rigsdansk.

Besked 1: Statusopdatering med svar

Jakob: Er der nogen der har et dyrekostume man kan låne? ;)

Stine: Haha, was hast du denn vor? :)

Jakob: Rustur... ;)

Stine: Ich könnte dir zeigen wie man ein Rabenkostüm bastelt ;)

Jakob: Du könntest mir eins basteln? ;)

Samtale fortsætter på tysk...

Ellen: Præu kig i festogfarver.dk. Måske finnes det endda en butik i ååååhus

Ellen: Vinne ska do långs?

Jakob: Næste frøjde..

Andreas: Ich bastel dir gerne ein kostüm....
dann musst du es aber auch tragen ;-)

Jakob: Andreas, es muss ein Tier sein. Und ich weiss nicht welche Schweinereien du vor hast! :D :P

Jakob: [Er der nogen der har et dyrekostume man kan låne? ;)]

Stine: [Haha, hvad har du for planer? ;)]

Jakob: [Rustur... ;)]

Stine: [Jeg kunne vise dig, hvordan man laver et ravnekostume ;)]

Jakob: [Du kunne lave et til mig? ;)]

... Samtale fortsætter på tysk...

Ellen: [Prøv at se i festogfarver.dk. Måske findes der endda en butik i ååååhus]

Ellen: [Hvornår skal du afsted?]

Jakob: [Næste fredag.]

Andreas: [Jeg vil gerne lave et kostume til dig...
Men så skal du også tage det på ;-)]

Jakob: [Andreas, det skal være et dyr. Og jeg ved ikke, hvilke grisier du planlægger!
:D :P]

Jakob og Stine har tysk som fælles mundtligt kommunikationssprog (deltagerobservation) og overfører derfor dette til deres skriftlige dialog på Facebook, på trods af at Stine åbenlyst forstår den danske statusopdatering. Det samme gælder for Andreas. Jakob og Ellen anvender i mundtlig tale sønderjysk som basissprog (deltagerobservation) og vælger på Facebook også at overføre deres mundtlige interaktionssprog til det skriftlige medie. Alle indsamlede elektroniske data fra samtaler mellem Ellen og Jakob er skrevet på sønderjysk.

I besked 2 indledes dialogen med en tysk statusopdatering, formentligt fordi denne er rettet mod en gruppe venner fra det tyske mindretal, som Jakob planlægger at være sammen med i København til en fodboldkamp (deltagerobservation). De beskeder og svar, der følger, er ligeledes adressatorienterede, og for Ellen, Jakob og Jesper gengives det sønderjyske mundtlige kommunikationssprog på skrift, mens Martin og Jakob kommunikerer sammen på tysk. Modus i de viste samtaler (besked 1 og 2) må betegnes som dobbelt monolingval. Markering af sproglig nærhed og konceptionelt mundtlig og uformel sprogbrug foregår i disse samtaler via kodevalget, via brugen af sønderjysk som skriftligt basissprog.

Besked 2: Statusopdatering med svar

Jakob: Los gehts nach Kopenhagen!

Martin: was denn, gibt es hier fussball? und die jungen spitzen wollten hier doch auch schon mal tagen

Ellen: Jubii jøj så komme do snad, æ øl æ koul

Jakob: Jubii å æ æ tøsde! :D

Ellen: No ha vi drukken olle

Jakob: Æ vil et ha do drille mæl! ;)

Ellen: Det sommen hæjl rechde

Jakob: Nej nej nej nej nej!

Jesper: Jakob ka et li øl

Jakob: Hol æ schnut!

Jesper: do ka få en clautaler
Jakob: Ælle wernesgrüner... Det smach total vommel...
Jesper: æ ha verken smacht de jen elle de ant. å de vil æ helle ik

Jakob: [Afsted til København!]

Martin: [hvad så, er der fodbold her? Og junge spitzten ville da også holde møde her...]

Ellen: [Jubii så kommer du snart, øllene er kolde]

Jakob: [Jubii og jeg er tørstig! :D]

Ellen: [Nu har vi drukket alle]

Jakob: [Jeg vil ikke have, at du driller mig! ;)]

Ellen: [Det er såmænd helt rigtigt]

Jakob: [Nej nej nej nej nej!]

Jesper: [Jakob kan ikke lide øl]

Jakob: [Hold din mund!]

Jesper: [du kan få en clautaler]

Jakob: [Eller wernesgrüner... Det smager total vammelt...]

Jesper: [jeg har hverken smagt det ene eller det andet. Og jeg vil heller ikke]

Da informanterne har en stor omgangskreds af sønderjysktalende venner, er det ikke overraskende, at der i undersøgelsens datakorpus er mange beskeder og kommentarer på sønderjysk. Det er dog ikke kun selve sprogkoden, der følger det mundtlige sprog. Også sprogmodus og reglerne for om og hvordan kodeskift eller andre sprogkontaktfænomener anvendes i interaktion, svarer ofte til de gruppeinterne normer for mundtlig sprogbrug. Det viser eksemplet besked 3. Igen er der tale om en privat samtale mellem to informanter, der har sønderjysk som mundtligt basissprog. I denne samtale anvendes de sproglige ressourcer på samme måde som de ville i mundtlig tale. Kodeskift til tysk (markeret med kursiv) anvendes ukommenteret af begge samtaledeltagere. Samme struktur ses i informanternes mundtlige data (se også afsnittet *Præsentation af data*). I eksemplet besked 3 markeres den sproglige nærhed i mikrogruppen ikke kun ved kodevalg og konception, men også valg af sprogmodus lægger sig meget tæt op ad informanternes nærhedssprog i medialt mundtligt sprog. Sprogmodus anses

her grundet de tyske *insertions* (markeret med fed og kursiv) som mere bilingval (se figur 4 nedenfor) end den dobbelt monolingvale sprogmodus i samtalerne besked 1 og 2.

Besked 3: Ellen skriver på Mettes væg

Ellen: Æ si dæ. Det vå naun vill **rutsch**banæ...

Mette: så naun vil æ osse præu engong, hai i en gou viggend?

Ellen: ja, det vå rechte hygle. men æ vist et at man fik sårn **muskel-kater** a å ve i vandland :-). engång måske vi ka køj dehen mæ jer :-). vun ge det mæ pullemand i **kindergarten**?

Mette: jubii jæj vi vil gern mæ en gong. Måske M lii ska bliu lidt støæ. Han har det baa supergodt i **Kindergarten**

Imidlertid skriver ikke alle informanter, der bruger sønderjysk som mundtligt kommunikationssprog, også på sønderjysk på Facebook. Ligeledes findes der ikke evidens for, at alle de informanter, der kommunikerer i en bilingval modus i mundtlig tale, også gør det på Facebook. I eksemplet besked 4 ses en dialog mellem to informanter, der i mundtlig tale har sønderjysk som kommunikationssprog. Dette er i høj grad præget af tyske *insertions* og kodeskift (if. optagelse af gruppesamtale samt deltagerobservationer). Det ses i eksemplet, at brugen af tyske elementer her følger over i det skriftlige medie, men at sønderjysk som hovedkommunikationssprog ikke gør. I stedet anvendes rigsdansk. Dialogen afsluttes med en sætning på sønderjysk.

Besked 4: Vægsamtale mellem Katja og Tenna

Tenna: hej kollega n, skal vi ordne muren i dag eller har kollega t og de¹⁷ ordnet det?

Katja: hej hej kollega, hvad mener du med at ordne væggen? jeg firstår dig ikke helt :)

Katja: jeg FIRSTÅRr dig simpelthen ikke, hahaha

Tenna: *sollte die wand nicht gespachtelt werden?* det er det jeg mener fru n!:D

Katja: *ach so meinen sie das fräuleinchen.. aba* (: men vi havde jo ingen *spachtelmasse* - så vi så lidt tv i stedet, haha LOTTO på fre-daaaaag???? Haha

- Tenna: JAAAA! Uhh jeg vinder alle præmier :D haha, ja det var en sørgelig udsendelse. så du dagens mand da du kom hjem?
- Katja: haha, det er sjovt at vi bliver ved med at kommentere :) det lyder godt, så håber jeg du vinder noget man kan spise imens, hehe ja, jeg så det!! det vå sjew syns æ :D

Dialogen er præget af *doublevoicing* (Fredsted 2014). De to veninder omtaler hinanden som 'Fräuleinchen' (lille frøken) og 'fru' og anvender tiltalepronomenet 'De'. Det tyske lader til at komme ind som en markør for, at samtalen befinder sig på rollespilsniveau i Tennas andet samtalebidrag. Rollespilssproget overtages med det samme af Katja. Samtalen om tv og reelle planer om at deltage i mindretallets bingoaften (Lotto) foregår på rigsdansk. I mikrogruppen i besked 4 markeres kommunikativ nærhed ikke ved brug af dialekt, men ved både en konceptionelt mundtlig og trilingval sprogbrug, der indeholder en *insertion* og en pragmatisk udnyttelse af sproglige ressourcer, så informanterne via sprogskift kan anvende forskellige stemmer i deres samtale. Udnyttelsen af de flersprogede ressourcer er her større end i besked 3. På et kontinuum mellem en monolingval modus på den ene og en bilingval modus på den anden side vil samtalen i besked 4 placeres længere mod kontinuummets bilingvale yderpol (se figur 4). Tilsvarende data finder Westergaard (2008) i mundtlig tale.

En måned senere ses følgende opslag på Tennas væg, skrevet af Katja. Det tyske kodeskift markeret med kursiv:

Besked 5: Katja skriver en besked på Tennas væg

- Kajta: hej mæ dæ da..
do ska lich haus å taj aabestøj å i dau. vi ska nemle maal æ lidt :)
vi sejs *meine liebe* ♥

Dette vægopslag på sønderjysk viser dynamikken og den eksperimenterende sprogbrug i den enkelte mikrogruppe. Det er et af få eksempler på skriftsproglig kommunikation på dialekt i denne gruppe. Det genspejler det mundtlige interaktionssprog med den tyske *insertion*,

men fremkalder ikke noget svar fra Tenna. En egentlig samtale på sønderjysk udvikles ikke.

Analyserne af de personlige samtaler i små mikrogrupper viser, hvor forskelligt denne informantgruppe, der ud fra deres mundtlige sprogbrug kan betragtes som én stor gruppe med en lang række fælles træk i forhold til både kompetence, baggrund, kodevalg og brug af sproglige ressourcer, forholder sig sprogligt i personlige beskeder på Facebook. Alle i gruppen har sønderjysk som basissprog i mundtlig kommunikation, og alle anvender og accepterer brugen af tyske *insertions*. En sprogbrug, der afviger fra makrogruppens normer, og uden tvivl er nærhedssproget i tale. Tilhørsfølelsen og loyaliteten over for dialekten er meget udpræget. Men i nærhedskommunikation på Facebook omsættes mikrogruppens etablerede regler og normer for mundtligt sprog forskelligt. Der dannes små individuelle *praksisfællesskaber*, hvoraf nogle har forholdsvis fastlagte normer for kodevalg og sprogbrug, hvorimod andre er mere eksperimenterende.

Særligt gruppen omkring Jakob vælger i høj grad brugen af sønderjysk til markering af nærhed og etablering af en konceptionelt mundtlig stil i samtaler på Facebook. Den sproglige loyalitet over for sønderjysk kommer i denne mikrogruppe i høj grad til udtryk ved kodevalget. Og Jakob giver også i et interview udtryk for, at han via sit kodevalg (sønderjysk) ønsker at markere sit tilhørsforhold til sproget og regionen.

På trods af at Katja og Tenna ifølge deltagerobservationer ligeledes har en stærk tilknytning til sønderjysk, etableres sønderjysk på skrift ikke på samme måde som nærhedssprog. Det forekommer i brudstykker og er sikkert også en markering af et tilhørsforhold til det sønderjyske, men egentlige samtaler på sønderjysk inden for et skriftligt medie forekommer ikke i de indsamlede data.

Brugen af de i talt sprog meget typiske tyske *insertions* forekommer på skrift ligeledes meget varierende i den enkelte mikrogruppe. Normer og regler for mundtligt sprog overtages altså ikke blot til dialogerne på Facebook, men den enkelte afsender er mere fri til at indgå i lokale grupper med individuelle normsæt. Alt efter interaktionsmål, ønsket stilistisk leje og modtager vælges enten tysk, dansk, engelsk eller sønderjysk eller som vist en kombination af disse.

FLERSPROGETHD, KOMMUNIKATIV RÆKKEVIDDE OG MARKERING AF TILHØRSFORHOLD – EN ANALYSEMODEL

Kvalitativt sammenlignende analyser af sproglige mønstre i statusopdateringer og personlige beskeder viser, at der er forskellige regler for sprogvalg, sprogbrug og sprogmodus i de to Facebook-kategorier. Informanterne agerer sprogligt anderledes, når de statusopdaterer, end når de henvender sig direkte til én eller nogle få modtagere. Denne forskel ligger ikke i den konceptionelle udformning (mundtlig eller skriftlig stil) af en ytring. I statusopdateringer finder vi både konceptionelt mundtlig og konceptionelt skriftlig sprogbrug, ligesom det ses i de mere personlige beskeder på Facebook. Forskellen ligger heller ikke i valg af en monolingval eller bilingval modus (Grosjean 2001), da data viser, at det både er muligt at være monolingval og bilingval i statusopdateringer og i personlige beskeder – afhængig af hvilken modtager eller modtagergruppe, der er adressat.

Måden, man agerer sprogligt eller flersprogligt på i en statusopdatering, og hvilket kodevalg man træffer, er alligevel forskellig fra den mere personlige besked: En flersproget statusopdatering er som regel med klare grænser imellem sprogkoder, sproget skiftes intersententielt, ofte er der tale om at hele statusopdateringer oversættes, eller at indhold genoptages på de forskellige sprog – ofte med den effekt, at valg af f.eks. flere sprog gør en besked mere global, giver den en større kommunikativ rækkevidde (se f.eks. statusopdatering 4 og 5). Informanterne vælger i statusopdateringerne ofte både sprogkode og modus ud fra makrogruppens, det tyske mindretals, regler og normer.

Statusopdateringer og personlige henvendelser og beskeder er to forskellige genrer, og det kommunikative formål med en besked er derfor ofte forskelligt. Markering af tilhørsforhold til en bestemt gruppe og markering af en bestemt modtager(gruppe) og derved etablering af et egentligt nærhedssprog forekommer kun sjældent i statusopdateringer. I de mere personlige dialoger derimod er det i højere grad gruppeinterne normer i den enkelte mikrogruppe, der bestemmer den enkeltes kode- og modusvalg.

Figur 4 viser, hvordan de flersprogede informanter bevæger sig på et kontinuum med mange forskellige sproglige valgmuligheder. Den lod-

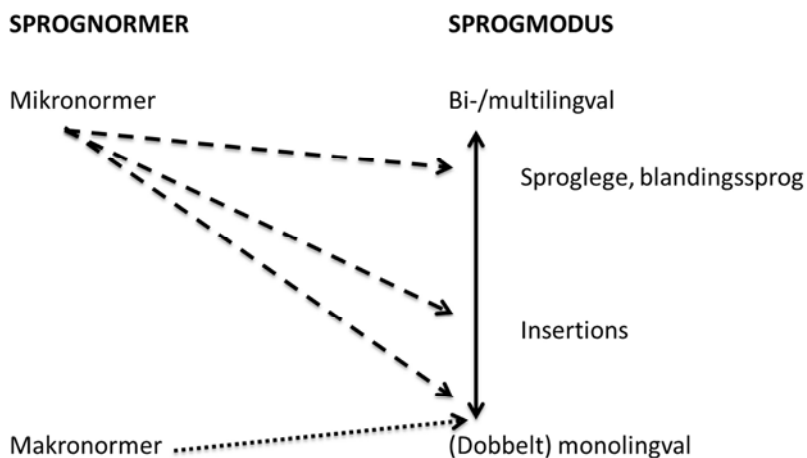
rette dimension angiver sammenhængen mellem sprognorm og sprogmodus i sammenhæng med en forståelse for den tilsigtede modtager eller modtagergruppe for en sproglig ytring. Sker kode- og modusvalg med det kommunikative formål at 'statusopdatere', da vil sprogbrugen ofte ligge tættere på makrogruppens sprognormer. Data viser, at den flersprogede sprogbruger her anvender standardiserede sprognormer (rigsdansk, tysk, engelsk, m.fl.). Sprogmodus er ofte monolingval eller dobbelt monolingval (se statusopdatering 4 og 5).

I de mere personlige beskeder er det kommunikative mål ofte et andet, og modtageren for beskeden er på forhånd defineret (ved at man skriver på en bestemt persons væg eller indgår i en allerede etableret samtale). Der er ikke behov for en bred kommunikativ rækkevidde, da modtageren for en besked er kendt i forvejen. I disse beskeder viser data oftere kodevalg, der er domineret af en markering af et tilhørsforhold til en bestemt gruppe. Denne markering kan foregå ved at anvende en nærhedssproglig modus. Det er fortrinsvis i de personlige beskeder i de indsamlede data, at vi finder brug af sønderjysk og en egentlig bilingval sprogmodus indeholdende *insertions* og evt. andre tilsigtede sprogkontaktfænomener samt doublevoicing eller rollespilsprog (se besked 1–5).

Modellen angiver sammenhængen mellem de konkrete sproglige valg, afsenderen står over for. Der er forskellige sprognormer for makro- og mikrogrupper, og disse vil være afgørende for valg af både sprogkode og sprogmodus.

Det er typisk mikrogrupperne, der tillader forskellige grader af bilingval sprogbrug. I privatbeskederne er det ikke længere makrogruppens sprognormer, der er dominerende, men den enkelte *community of practice*, den individuelle sproggruppe, der udvikler individuelle normer og regler for sprogvvalg og sprogbrug for interaktion mellem medlemmerne i netop denne gruppe. Og det er den enkelte gruppe, der fastlægger, om og hvordan der skal eksperimenteres med mediet og de sproglige ressourcer, der er til rådighed. Særligt når sønderjysk anvendes som kommunikationssprog, markeres der et stærkt tilhørsforhold til både en sønderjyskskrivende mikrogruppe, men også til mindretallet og Sønderjylland. At skrive på sønderjysk er ikke omkostningsfrit og ikke

FIGUR 4: SPROGNORMERS INDFLYDELSE PÅ SPROGMODUSVALG

den 'nemme' løsning. Informanterne står med deres forsøg på at skrive på sønderjysk i et dilemma, hvori der grundet den manglende fastlagte standardisering af dialekten altid er en risiko for ikke at blive forstået eller ikke at blive forstået rigtigt.

Figur 4 kan anvendes til at analysere sprog- og modusvalg ud fra en forståelse for evt. ønske om markering af tilhørsforhold til en bestemt gruppe og de normer, der er dominerende i hver enkelt sproglig ytring. Modellen skal forstås således, at der for sprog- og modusvalg er forskellige faktorer, der gør sig gældende. Sprogvalg i mikrogrupper vil afhænge af den enkelte gruppes medlemmer og adressaterne i en given kommunikationssituation. For hver ændring i mikrogruppen kan en redefinering af gruppeinterne normer forventes. Ligeledes vil sprogmodus og accept af graden af flersproget sprogbrug afhænge af den enkelte mikrogruppe.

Mikrogruppens sprogbrug og kodevalg i mundtlig tale forudsiger ikke den samme mikrogruppes sprogbrug eller kodevalg inden for det skriftlige medie, f.eks. Facebook, da mediet tilføjer personlige samtaler en ny dimension. Muligheden for markering af tilhørsforhold til gruppen udvides ved f.eks. afvigelse fra brug af skriftnorm (når der skrives på sønderjysk), men også ved brug af en mere eller mindre udpræget

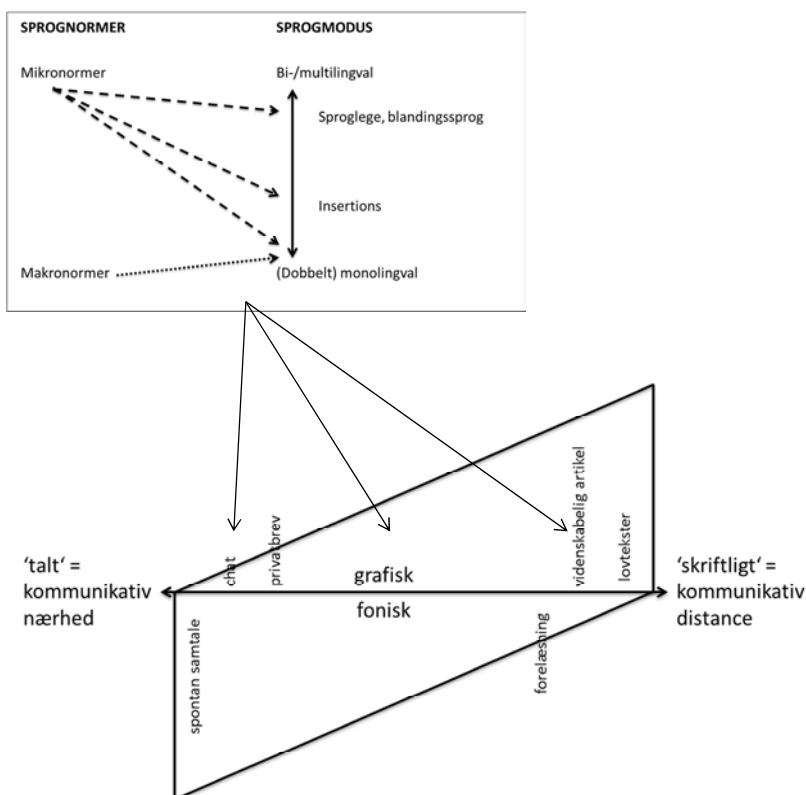
flersproget modus, ved muligheden for at lege med sprog og forskellige stemmer samt med mediets grafiske elementer.

I besked 2 ligger gruppens sprogbrug meget tæt på mikrogruppens mundtlige interaktionssprog. Både på skrift og i tale anvender mikrogruppen sønderjysk som samtalesprog. Der er både på skrift og i gruppesamtalerne tale om en sprogmodus med få *insertions*. En analyse af samtalen i besked 2 placeres på midten af et kontinuum mellem en egentlig monolingval modus på den ene og en egentlig bilingval modus, forstået ved flersprogede ytringer, på den anden side. Sprogvalget, sønderjysk, må forventes at være truffet ud fra et forholdsvis stort behov for markering af tilhørsforhold til det sønderjyske og indikerer i høj grad nærhed og intimitet i samtalen i denne gruppe.

Statusopdateringerne 2 og 3 viser et sprogvalg, der er præget af standardnormer (rigsdansk og tysk). Og i de flersprogede statusopdateringer er det nærliggende at gå ud fra en dobbelt monolingval sprogmodus (og ikke en egentlig monolingval sprogmodus). Sprogvalg og modus lever op til mindretallets makronormer, og sproget i statusopdateringerne kan ifølge Koch & Oesterreicher (1985, 2007) betegnes som distancesprog. Statusopdatering 2 og 3 bør derfor placeres nederst på den lodrette akse i figur 4.

Konceptionelt mundtlige elementer ses både i den enkelte mikrogruppe, men også i de mere globale statusopdateringer, hvor både sprogvalg og sprogmodus lægger op til stor kommunikativ rækkevidde. Modellen i figur 4 betragtes derfor som et supplement til Koch & Oesterreichers analysemodel (se figur 5). Modellen i figur 5 fungerer således både til analyse af sprog med konceptionelt mundtlige eller skriftlige samt medialt mundtlige og skriftlige tekster, da de forskellige sprog- og modusvalg netop bliver truffet i afhængighed af mikro- eller makrogruppenormer, evt. ønske om markering af et bestemt tilhørsforhold, men ikke afhængig af det medie, der anvendes til at generere sproget, og heller ikke afhængig af den stil, man ønsker at udforme sin sproglige ytring i. Pilene symboliserer, at valg af sprognorm og -modus altid er relevant, uafhængig af en teksts mediale og konceptionelle form.

FIGUR 5: SAMMENHÆNGEN MELLEM SPROGNORMER, SPROGMODUS OG VALG KONCEPTIONELT MUNDTLIGT ELLER SKRIFTLIGT Sprog

AFSLUTNING

Analyserne af de indsamlede Facebook-data viser, at det ikke er nok blot at have kendskab til og viden om mediet Facebook og en brugers sprognormer i makrogruppen, når skriftlige data på Facebook skal analyseres. Da mediet Facebook både indholdsmæssigt, men også i forhold til modtagerorientering lægger op til meget forskellige former for samtaler og tekst, vil det være afgørende for analysen af sprogkodevalg, sprogmodusvalg og konception at inddrage både viden om makro- og eventuelle mikrogrupper. De normer, der ligger til grund for varietetsvalg, valg af sprogmodus og stil, kan ikke blot analyseres ud fra en forståelse for det nye medie som et skriftligt medie med talesproglige træk. Ej heller som det sted, hvor de almindelige regler for ortografi

og stilleje ingen (eller mindre) betydning har længere. Det er tværtimod nødvendigt at undersøge de forskellige muligheder for kommunikation på Facebook, som den enkelte informant har og anvender for at forstå, hvorfor en Facebook-bruger skriver nøjagtigt, som vedkommende gør i netop den enkelte besked.

Ifølge Jaquemet (2010) vil enhver skriftlig handling på nettet være udført ud fra en viden om, at samtaler ikke længere er territorielt definerede, og at der – alt efter hvordan den enkelte Facebook-profil privatindstillinger er valgt – potentielt kan være en international modtagergruppe for den profil-offentlige kommunikation. Dette betyder, at Facebook-brugeren altid må forholde sig til samspillet mellem kode- og sprogmodusvalg, sproglig aktivitetstype og det eventuelle individuelle behov eller gruppeinterne normer for markering af tilhørsforhold til en bestemt mikro- og/eller makrogruppe i hver enkelt besked. For den flersprogede Facebook-bruger betyder det derudover, at en egentlig monolingval modus formentligt aldrig er en mulighed, da alle sprog hele tiden må være aktiveret, når man hele tiden kan forvente sprogligt input fra mere end ét sprog.

Det vil i høj grad være samspillet mellem sproglig aktivitetstype, nemlig valget af en bestemt Facebook-funktion, og det deraf følgende behov for sproglig markering af tilhørsforhold på den ene side eller ønsket om en størst mulig kommunikativ rækkevidde på den anden side, der vil være afgørende for, hvilken kode, sprogmodus og underliggende konception, der anvendes i den enkelte Facebook-besked.

Analyserne viser, at den enkelte mikrogruppe forhandler og fastlægger normer for sprogbrug, der udelukkende er gældende for samtaler i den konkrete gruppe, men som står til genforhandling, hver gang gruppen udvides eller sættes sammen på ny. Det er i disse mikrogrupper, vi på Facebook finder sproglege, skrevet dialekt og samtaler, der indeholder mere end én sprogkode inden for samme ytring. Det er i mikrogrupperne, at samtaledeltagerne afviger fra makronormen og skaber deres egne gruppeinterne sprogbrugsnormer. Det er her, vi finder mulighed for en egentlig bilingval sprogmodus og kreativ sprogbrug.

Derimod ses der i statusopdateringerne en tydelig overholdelse af makrogruppens sprognormer, makrogruppe forstået som det tyske

mindretal eller hhv. det sonderjyske, danske eller tyske sprogsamfund. Det er typisk i statusopdateringer, der forventes at have en stor kommunikativ rækkevidde, at vi ser en mere normkonform sprogbrug. Informanterne bruger her standardsprog og kodeskifter som regel ikke inden for samme ytring. Sprogbrugen er altså tilpasset det overordnede sprogsamfund, som afsenderen på skrivetidspunktet er en del af – og som beskeden henvender sig til. Dette sikrer en bred adressatgruppe. Sprogmodus kan her dog heller ikke karakteriseres som monolingval, da vi også finder flersprogede statusopdateringer. Men måden at anvende flersprogetheden på her er forskellig og kan som regel beskrives som 'dobbelt monolingval'.

Modellen figur 5 er et forslag til, hvordan man kan analysere den slags data ud fra en bred viden om (1) den enkelte bruger, (2) kendskab til normer i den enkelte mikrogruppe og (3) til makrogruppens overordnede sprognormer. Modellen fungerer således, at den kan anvendes til at analysere alle typer af både mundtlige og skriftlige data.

Astrid Westergaard
Universität Flensburg
astrid.westergaard@uni-flensburg.de

NOTER

- 1 Termerne 'konception' og 'konceptionel' anvendes i det følgende i henhold til Koch & Oesterreichers (1985, 1994, 2007) tyske termer 'Konzeption' og 'konzeptionel'.
- 2 Projektet "Mehrsprachigkeit im Spannungsfeld zwischen Mündlichkeit und Schriftlichkeit" støttes af det tyske forskningsråd DFG.
- 3 Se i afsnittet *Analyse af samtalebidrag, kommentarer og beskeder på Facebook-vægge* for beskrivelse af, hvad der kategoriseres som 'personlig besked'.
- 4 DFG-projektets originaltitel: "Mehrsprachigkeit im Spannungsfeld zwischen Mündlichkeit und Schriftlichkeit".
- 5 Skjulte sprogkontaktfænomener findes i flersprogede ytringer, hvor ordmaterialet udelukkende stammer fra et sprog A, hvorimod der kan forekomme f.eks. morfosyntaktiske eller semantiske strukturer fra et sprog B. Den flersprogede sprogbruger vil i disse tilfælde ikke altid være klar over, at der er anvendt sprogmateriale fra andre sprog end sprog A (Westergaard 2008).
- 6 For yderligere information om det tyske mindretals officielle sprognorm se www.nordschleswig.dk/sprache eller www.dssv.dk.
- 7 Det er rækkefølgen af sprogtilegnelsen, der er afgørende for, hvad der her anses som L1, L2 og L3. L1 er således typisk hjemmesproget, sønderjysk. L2 (for informanternes vedkommende tysk) er tilegnet fra 3-års-alderen ved opstart i en mindretalsinstitution, og L3 (rigsdansk) bliver ofte først relevant som skriftsprog i skolen.
- 8 En indgående beskrivelse af de sproglige forhold i det tyske mindretal findes bl.a. hos Westergaard (2008: 39 ff).
- 9 Termen *konvergens* anvendes som en paraplyterm, der beskriver sprogstrukturelle processer, i hvilke sprogene tilnærmer sig hinanden. Vi bruger det som et overbegreb for konstituentter, der har lydige, grammatiske og leksikalske eller indholdsmæssige træk fra mere end ét sprog (Westergaard 2008).
- 10 Begrebet *sprogning* er imidlertid slet ikke relevant for mine data, da de altid viser et klart basissprog, og informanterne udelukkende anvender sproglige elementer fra sprog, som de er meget kompetente i.
- 11 Termen anvendes i henhold til Muysken (2000). Der er tale om *insertions*, når der i samme ytring er tale om morfemer fra mere end et sprog. Disse såkaldte *insertions* kan være morfologisk tilpassede, men kan ligeledes være taget helt fra det indlejrede sprog. Eksempel: "Han har det baa supergodt i Kindergarten".
- 12 Spontane konvergenser og låneoversættelser produceres ad hoc og er ikke en

fast bestanddel af en kontaktvarietet. Ud over spontane sprogkontaktfænomener ses der både i det tyske mindretals tysk og sønderjysk konvergenser og låneoversættelser, som af sprogbrugeren ikke opfattes som fremmed sprogmateriale. Disse forekommer med så høj en frekvens, at de af Westergaard (2008) betegnes som en del af en kontaktvarietet. For nærmere beskrivelse se Westergaard (2008: 431 ff).

- 13 Alle leksikalske elementer stammer fra matrixsproget. Eksempel: ”Vi har kendt os siden børnehaven” i stedet for ”Vi har kendt hinanden siden børnehaven” (Westergaard 2008: 281 ff).
- 14 Oversat i forhold til den tyske tekst. Informanten anvender ’poste’ i indikativ, ikke i konjunktiv.
- 15 *Fucking* anses som et etableret lån fra engelsk og indgår på dansk som bandeord. Det vurderes her derfor ikke som et kodeskift.
- 16 Alle informanter er anonymiseret.
- 17 Pronomenet ’de’ er her anvendt som tiltalepronomenet ’De’. Katja har dagen i forvejen været på arbejde sammen med kollega t. Tenna spørger, om Katja og kollega t i deres sidste fælles vagt har færdiggjort spartlearbejdet på væggen.

LITTERATUR

- Androutsopoulos, Jannis (2007) "Language choice and code-switching in German-based diasporic web forums". Brenda Danet & Susan C. Hering (red.) *The Multilingual Internet*. 340–361. Oxford: Oxford University Press.
- Androutsopoulos, Jannis (2013) "Networked Multilingualism: Some language practices on Facebook and their implications". *International Journal of Bilingualism*. doi:10.1177/1367006913489198.
- Dürscheid, Christa (2003) "Medienkommunikation im Kontinuum von Mündlichkeit und Schriftlichkeit. Theoretische und empirische Probleme". *Zeitschrift für angewandte Linguistik* 38. 37–56.
- Eckert, Penelope (2000) *Linguistic Variation as Social Practice*. Oxford: Blackwell.
- Fredsted, Elin (2003) "The decline of a minor language: from a transnational vernacular to an endangered dialect of minorities". Joel Sherzer & Thomas Stolz (red.) *Minor Languages. Approaches, Definitions, Controversies*. Bochum: Universitätsverlag Dr. N. Brockmeyer. 41–57.
- Fredsted, Elin (2012) "Er flere sprog bedre end ét?" Alexander von Oettingen *Mindretalspædagogik, Minderheitenpädagogik*. Århus: Forlaget Klim. 206–233.
- Fredsted, Elin (2014, under udgivelse) "Multilingualism at the interface between oral and written language use: Language modes on social network sites compared to informal conversations". *Multilingua*.
- Grosjean, Francois (2001) "The Bilingual's Language Modes". Janet Nicol *One Mind, Two Languages: Bilingual Language Processing*. Oxford: Blackwell. 1–22.
- Hanks, William (1996) *Language and Communicative Practice*. Boulder, CO: Westview.
- Jacquemet, Marco (2010) "Language and transnational spaces". Peter Auer & Jürgen Erich Schmidt *Language and Space. An International Handbook of Linguistic Variation. Theories and Methods*. Berlin/New York: De Gruyter Mouton. 50–69.
- Koch, Peter & Wulf Oesterreicher (1985) "Sprache der Nähe – Sprache der Distanz. Mündlichkeit und Schriftlichkeit im Spannungsfeld von Sprachtheorie und Sprachgeschichte". *Romanistisches Jahrbuch* 36/85. 15–43.
- Koch, Peter & Wulf Oesterreicher (1994) "Funktionale Aspekte der Schriftkultur. Schriftlichkeit und Sprache". Hartmut Ludwig & Otto Günther *Schrift und Schriftlichkeit: ein interdisziplinäres Handbuch internationaler Forschung/Writing and its use: an interdisciplinary handbook of international research*. Berlin/New York: In cooperation with Jürgen Baurmann et al. 587–604.
- Koch, Peter & Wulf Oesterreicher (2007) "Schriftlichkeit und kommunikative Distanz". *Zeitschrift für germanistische Linguistik* 35. 346–375.

- Muysken, Pieter (2000) *Bilingual speech – a typology of code-mixing*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wenger, Etienne (1999) "Communities of practice: the key to a knowledge strategy, knowledge directions". *The Journal of the Institute for Knowledge Management* 1. 48–93.
- Westergaard, Astrid (2008) *Strukturelle und pragmatische Verwendungsmuster im bilingualen Sprachgebrauch bei Jugendlichen*. Hamburg: Verlag Dr. Kovac.
- Westergaard, Astrid (2013) "De unge og sønderjysk – åbner Facebook nye muligheder for bevarelse af dialekt?" Inger Schoonderbek Hansen, Tina Thode Hougaard & Peter Widell (red.) *14. Møde om udforskning af Dansk Sprog*. Århus: Aarhus Universitet. 485–500.